

มาฆบูชา
วันนี้เป็นการกระทำ
เพื่อบูชาพระอรหันต์

BIA
ธรรมะ 4U

ธรรมะ 4U

WWW.DHAMMA4U.COM

ธรรมะเล่มน้อย

เป็นหนังสือธรรมะขนาดพกพา รายเดือน ๑๒ เล่ม ๑๒ เดือน เพื่อเจริญสติและแสวงหาปัญญาเบื้องต้นสำหรับผู้ไม่มีเวลาศึกษาเนื้อหาโดยละเอียด

สามารถมีส่วนร่วมได้โดย

๑. ผู้ที่อ่านแล้วคิดว่าดีมีประโยชน์ โปรดส่งมอบให้แก่ผู้อื่นต่อ เปรียบดังท่านให้ทาน

๒. สนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อยตามกำลัง

๓. เลือกจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อย เพื่อเผยแผ่ในวาระต่าง ๆ เช่น งานวันขึ้นปีใหม่ งานเฉลิมฉลอง งานบุญ งานวันเกิด งานสมรส งานศพ ฯลฯ โดยสามารถเลือกเอาเฉพาะส่วนที่เป็นธรรมบรรยายและพิมพ์บางส่วนเพิ่มเติมได้

ธรรมะดี ๆ มีติดตัวไว้ เพื่อเจริญสติและปัญญา

ร่วมเป็นเจ้าของภาพ
พิมพ์ธรรมะเล่มน้อยได้ที่
หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
โทร. ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐

BUDDHADIṬṬA INDAPANNO ARCHIVES

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

มาฆบูชา วันนี้เป็นกรการกระทำ เพื่อบูชาพระอรหันต์

โดย
พุทธทาสภิกขุ

ลำดับที่ ๓ ปี ๒๕๕๕

www.dhamma4u.com

มาฆบูชาเทศนาปีพ.ศ. ๒๕๖๔

กัณฑ์บ่าย

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

ผู้ถอดคำบรรยาย คุณกำพล เอกพันธุ์

ผู้ตรวจทาน คุณอนุชาติ ชัยพอ

มาฆบูชา วันนี้เป็นการกระทำ เพื่อบูชาพระอรหันต์

...วันนี้ทุกอย่างกระทำเพื่อเป็นการบูชา
คุณของพระอรหันต์ แม้แต่รับศีล สมาทาน
ศีล ก็เพื่อบูชาคุณของพระอรหันต์ จะถวาย
ทานก็เพื่อบูชาคุณของพระอรหันต์ คือการ
เสียสละใดๆ ที่ได้กระทำไปแล้ว ด้วยความ
ยากลำบาก

จนมาถึงที่นี่ ขึ้นมาบนนี้ ความยาก
ลำบากนี้ก็ใช้เป็นเครื่องบูชาพระคุณของ
พระอรหันต์ คือวันมาฆปุณณมี วันนี้เป็น
วันที่ระลึกแก่พระอรหันต์

วันวิสาขบูชาคือวันที่ระลึกแก่
พระพุทธเจ้า

วันอาสาฬหบูชาเป็นวันที่ระลึกแก่
พระธรรม

วันมาฆบูชาคือวันนี้ เป็นวันที่ระลึก
แก่พระสงฆ์

แต่โดยเหตุที่ว่าพระสงฆ์ผู้ประชุมกัน
ในวันเพ็ญมาฆปุณณมีนี้ เป็นครั้งแรกนั้น
เป็นพระอรหันต์ล้วน เราจึงถือว่าวันมาฆ-
ปุณณมีนี้เป็นวันที่ระลึกแก่พระอรหันต์
ด้วย คือพระสงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์ ขอท่าน
ทั้งหลายจงทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ ใน
การที่จะทำการบูชาแก่พระอรหันต์ ซึ่งเป็น
พระสงฆ์ที่ประชุมกันในวันเช่นวันนี้ ดังที่
เคยมีมาแล้วในครั้งพุทธกาล

ท่านทั้งหลายอุตสาหามาถึงที่นี่ ก็ต้องมี
ความยากลำบากบ้างเป็นธรรมดา ก็ขอ
ให้ได้รับผลสนองคุ้มกันหรือเกินค่า เรามา
ประกอบพิธีบูชาในสถานที่อย่างนี้ จิตใจ
รู้สึกแปลกแตกต่างกันไปอย่างกับคนละโลก
อย่างกับอยู่กับคนละโลก ถ้าเราไปทำในวัด
ในบ้านในเมืองโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ท่าน
จะไม่ได้เห็นทิวทัศน์อย่างนี้ ไม่ได้มีบรรยากาศ
อย่างนี้ ซึ่งเป็นบรรยากาศคล้ายกันกับ
ที่เป็นอยู่มีอยู่ในอินเดียในครั้งพุทธกาล ดัง
ที่ท่านทั้งหลายก็ทราบอยู่แล้วเป็นอย่างดี
ว่า พระพุทธเจ้านั้นประสูติกลางดิน ตรัสรู้
เป็นพระพุทธเจ้าก็เมื่อนั่งกลางดิน สอนเป็น
ครั้งแรกและสอนจนตลอดพระชนม์ชีพก็
นั่งก็อยู่กลางดิน กุฎีก็พื้นดิน ในที่สุดท่าน

นิพพาน ดับสังขารก็กลางดิน เดียวนี้เรา
จึงมานั่งกลางดิน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
เพราะเป็นที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงธรรมและ
นิพพานของพระพุทธเจ้า เดียวนี้เราก็ได้
นั่งกลางดินแล้ว ท่านจงเอามือลูบดิน รู้
ความหมายของดิน ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ต่อ
เราอย่างไรอันเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เชื่อว่า
ถ้าไปประกอบพิธีมาฆบูชาเป็นต้นนี้ที่อื่น
ท่านคงไม่ได้นั่งกลางดิน เพราะจะได้นั่งใน
โบสถ์ หรืออย่างตึกก็พื้นคอนกรีตตาดไปด้วย
ซีเมนต์ ไม่ได้นั่งกลางดิน

นี่ขอให้ทำในใจว่าการที่ได้มานั่งกลาง
ดินนี้ เราใกล้ชิดพระพุทธเจ้าเป็นอย่างยิ่ง
อีกความหมายหนึ่งก็คือต้นไม้ เหลียวดูไป
ทางไหนเดี๋ยวนี้ก็เห็นต้นไม้ พระพุทธเจ้านั้น

ประสูติโคนต้นไม้ ต้นสาละ พระพุทธเจ้า
ตรัสรู้เมื่อนั่งโคนต้นไม้ คือต้นอัสสัตถะ
พระพุทธเจ้าแสดงธรรมโดยทั่วๆ ไป ก็ต้อง
เป็นในที่ได้ต้นไม้ เพราะวิหารที่อยู่ที่อาศัยก็
คือสวนป่านั่นเอง และในที่สุด ก็ปรินิพพาน
ที่โคนต้นไม้ ต้นสาละอีกวาระหนึ่ง พุดอย่าง
ภาษาชาวบ้านธรรมดาที่ว่า เกิดใต้ต้นไม้
ตรัสรู้ใต้ต้นไม้ ตายใต้ต้นไม้ อยู่ตลอดเวลา
ก็ใต้ต้นไม้เป็นส่วนมาก

ที่นี้ขอให้ทำในใจ ในความหมายเดียว
กันว่า เราก็ก็นั่งอยู่โคนต้นไม้ ขอให้ได้
ผลไปในทางที่ว่าเราใกล้จิตธรรมชาติ ถึง
ขนาดเป็นเกลือกกับธรรมชาติเหมือนกับ
พระพุทธเจ้า เหมือนกับพระพุทธเจ้าซึ่งเป็น
พระศาสดา ที่เป็นเกลือกกับธรรมชาติ

ท่านประสูติได้ต้นไม้ ตรัสรู้ได้ต้นไม้
นิพพานได้ต้นไม้ ซึ่งเป็นเรื่องของธรรม-
ชาติ และเรื่องที่ท่านตรัสรู้และนำมาสอน
นั่นก็คือเรื่องของธรรมชาติ เรื่องของกฎของ
ธรรมชาติ เรื่องหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ
เรื่องผลที่จะได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่
ตามกฎของธรรมชาติ พระธรรมเกี่ยวกับ
ธรรมชาติมากถึงอย่างนี้ เช่นเดียวกับที่
พระพุทธเจ้าท่านเกี่ยวข้องกั้บธรรมชาติ
ราวกับว่าเป็นเกลือกั้บธรรมชาติ เท่าที่เรา
ทราบพระศาสดาแห่งทุกๆ ศาสนาล้วนแต่
เป็นอยู่อย่างเป็นเกลือกั้บธรรมชาติอย่าง
นี้ด้วยกันทั้งนั้น เราควรจะพอใจที่ได้มานั่ง
ประกอบพิธีในสถานที่นี้ ในลักษณะใกล้ชิด
กั้บธรรมชาติ ขอให้ทุกท่านมีจิตใจเตรียม

พร้อมที่จะเข้าถึงธรรมชาติ ในทุกๆ ความ
หมาย แล้วเราก็จะเบาบางจากกิเลสตัณหา
หรือความเห็นแก่ตัว เป็นต้น

ต่อไปนี้ก็ขอให้สมาทานศีล เป็นเครื่อง
บูชาคุณแก้ววันพระอรหันต์ และในวันนี้
ก็ขอแสดงความยินดี เป็นพิเศษอีกส่วน
หนึ่งว่า คุณพ่อยอห์น อุลลิอานา ประมุข
สงฆ์ที่บ้านโป่งได้มาร่วมพิธีบูชากับเราด้วย
สมตามที่มีความตั้งใจว่าวันนี้เป็นวันศาสน-
สัมพันธ์ มันก็เกิดการสัมพันธ์กันโดยทุก
อย่างทุกวิถีทาง สัมพันธ์โดยบุคคล สัมพันธ์
โดยพิธี สัมพันธ์โดยการกระทำ สัมพันธ์
โดยสถานที่ สัมพันธ์มากยิ่งขึ้นในทุกๆ แ่ง
ทุกๆ มุม อันนี้เป็นนิมิตหมายที่ดีว่าโลก
นี้จะเป็นโลกแห่งสันติสุข เพราะว่าทุกๆ

พระศาสนาร่วมมือกัน สร้างสิ่งซึ่งจะเป็น
สันติสุขแก่โลกนั่นเอง เราก็ควรจะรับรู้และ
ยินดีด้วย คุณพ่อยอห์น อุลลิอานา จะเพียง
แต่นั่งดูหรือจะเวียนประทักษิณร่วมกับเรา
ก็แล้วแต่ความพอใจของท่าน แต่การที่ท่าน
มาร่วมอย่างนี้ ก็มีความยินดีเป็นที่สุดแล้ว
อาตมาขอแสดงความรู้จักอันนี้แทนในนาม
พุทธบริษัททั้งหลาย ต่อไปนี้สมาทานศีล

(พระสวด - สมาทานศีล - เริ่มกัณฑ์เทศน์)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต
สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ

อาระกัตตา หะตัตตา จะ

กิเลสาร์นะ โส มุนิ

หะตะสังสาระ จักกาโร

ปัจจะยะทีนะมาระโห ตี - ตี

ธัมโม ลักกัจจัง โสตัพโพ - ตี

ณ บัดนี้ อาตมาภาพจะได้วิสัยชนา
พระธรรมเทศนา เพื่อเป็นเครื่องประดับ
สติปัญญา ส่งเสริมศรัทธา-ความเชื่อและ
วิริยะ-ความพากเพียรของท่านทั้งหลาย
ผู้เป็นพุทธบริษัท ให้เจริญงอกงามยิ่งๆ
ขึ้นไป ในทางแห่งพระพุทธานุศาสนา ของ
สมเด็จพระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของเรา
ทั้งหลาย กว่าจะยุติลงด้วยเวลา

ธรรมเทศนาในวันนี้ ปรารภมาฆบูชา คือการบูชากระทำอุทิศแด่พระอรหันต์ทั้งหลาย ดังที่ทราบกันอยู่แล้วว่าวันมาฆ-ปุณณมีนี้ เป็นวันที่ประชุมพระอรหันต์ และพระพุทธรเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ คือหลักแห่งพระศาสนา

ในที่ประชุมนั้น เราสามารถนึกถึงพระอรหันต์กันให้ถูกต้อง แล้วทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่นุชย์เราเองเถิด พระอรหันต์ท่านไม่ได้ต้องการอะไรจากเรา เราต่างหากที่จะต้องการอะไรจากพระอรหันต์ แต่เราต้องการเฉยๆ ไม่ได้ เราต้องทำตามรอยของท่าน เพื่อให้เกิดประโยชน์ขึ้นแก่เรา เราต้องเข้าใจพระอรหันต์ให้ถูกต้อง จนเราสามารถจะเดินตามรอยท่านได้ คนพูดกัน

ผิดๆ เกี่ยวกับพระอรหันต์อย่างนั้นอย่างนี้
อยู่เป็นอันมาก มาเข้าใจกันเสียใหม่ให้ถูกต้อง
ต้องว่า พระอรหันต์นั้นเป็นอย่างไร

ถ้าจะกล่าวสรุปให้สั้นที่สุดแล้ว พระ
อรหันต์นั้นคือบุคคลที่ถึงยอดสุดแห่งความ
เป็นมนุษย์ มนุษย์นี้จะดีได้ถึงที่สุดอย่างไร
และไปให้ถึงที่สุดนั้นแล้ว นั่นแหละเรียกว่า
“พระอรหันต์”

**พระอรหันต์นั้นคือบุคคลที่ถึงยอด
สุดแห่งความเป็นมนุษย์**

ที่นี้ทำอย่างไรเรียกว่าไปได้ถึงที่สุด
แห่งความเป็นมนุษย์ เราก็จะรู้ได้จากความ
หมายของคำว่า “พระอรหันต์” นั้นเอง

คำว่า “อระหัง” หมายถึงบุคคลที่เป็น
พระอรหันต์ คำนี้แปลความหมายได้หลาย
อย่าง เช่น

แปลว่าเป็นผู้ไกล ไกลจากข้าศึก ไกล
จากกิเลส ไกลจากความทุกข์

แปลว่าเป็นผู้หัก คือหักวัฏฏจักร หัก
กิเลส หักกรรม หักวิบาก หักเสียซึ่งความ
เห็นแก่ตัวตน เป็นต้น

แปลว่าผู้ควร คือควรแก่คำว่ามนุษย์
ควรแก่คำว่ามนุษย์ ซึ่งมีความหมายสูงสุด
ควรแก่ของบูชาซึ่งบุคคลบูชาด้วยความ
เคารพบูชา พระอรหันต์เป็นผู้ควรแก่สิ่งของ
ที่ใช้บูชา

อะระหัง แปลว่าไม่มีความลับ ไม่มีสิ่ง
ลึกลับ หรือลึกลับ และก็มีได้อยู่อย่างเร้นลับ

เรียกได้ว่ามีอยู่ ๔ ความหมายด้วยกัน
ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งใจฟังให้ดี ให้เข้าใจ
ให้เห็นแจ้ง แล้วเดินตามรอยของท่าน นั่น
แหละประโยชน์จึงจะเกิดขึ้นแก่มนุษยเรา
ความมีพระอรหันต์อยู่ในโลกนี้ ไม่เป็นหมัน
เปล่า แต่กลับมีประโยชน์แก่เรา ขอให้ตั้งใจ
ฟังให้เข้าใจดังที่กล่าวแล้ว

**จงอยู่อย่างปราศจากข้าศึก ที่ว่า
ไกลจากความทุกข์**

ความหมายที่แรก อะระหัง แปล
ว่าผู้ไกล ไกล ความหมายแรก ไกลจาก
ข้าศึก อะไรเป็นข้าศึก กิเลสและความชั่ว

เป็นข้าศึก ไกลจากข้าศึกนี้ก็คือไม่มีกิเลส หรือไม่มี ความชั่ว พระอรหันต์ท่านเป็นผู้ที่ สมบูรณ์ด้วยสติ และสัมปชัญญะ อะไรมา กระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของท่าน ท่านมีสติสัมปชัญญะและมีปัญญา การ กระทบนั้นก็ไม่งอให้เกิดกิเลส ไม่งอให้เกิด ความชั่ว ไม่เหมือนกับคนธรรมดา ไม่มีสติ ปัญญาแล้วยังมีแต่ความโง่เขลา พออะไร มากระทบทางตา ทางหู ทางจมูก เป็นต้น

เพราะความโง่เขลานั้นเอง ไม่เข้าใจต่อ สิ่งเหล่านั้น ก็หลงรักบ้าง หลงเกลียดบ้าง หลงโกรธบ้าง กลัวบ้าง อิจฉาริษยาบ้าง ก็ เป็นกิเลสและเป็นความชั่ว นี้เรียกว่าข้าศึก เพราะมันทำบุคคลผู้นั้นให้เจ็บปวด ให้ ลำบาก ให้ทุกข์ยาก ถ้าเราจะไกลจากข้าศึก

ก็จงมีสติ สัมปชัญญะ มีปัญญาในขณะที่มี
อะไรมากระทบตา กระทบหู กระทบจมูก
กระทบลิ้น กระทบผิวหนัง กระทบจิตใจ
กิเลสเกิดไม่ได้ ก็เรียกว่าอยู่กันไกลแสนไกล
ไม่มีทางจะมาพบกันได้ นี้เรียกว่าไกลจาก
ข้าศึก

จงอยู่อย่างปราศจากข้าศึก ที่ว่าไกล
จากความทุกข์นั้น ความทุกข์เป็นผลมา
จากกิเลส เมื่อไม่มีกิเลส ก็ไม่มีความทุกข์
เมื่อไกลจากกิเลสแล้ว ก็ไกลจากความ
ทุกข์ได้ด้วย ก็เลยไม่มีความทุกข์ นี้เรียก
ว่าคนอยู่ไกลจากกิเลส ไกลจากความทุกข์
พระอรหันต์เป็นบุคคลชนิดนั้น อย่าเข้าใจ
ให้มันเขวไปในทางขลัง ทางศักดิ์สิทธิ์ ไม่มี
ความหมายมงายอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งมัก

จะมีกันอยู่โดยมาก สรุปลงความในข้อที่ ๑ นี้
ว่า พระอรหันต์คือผู้ที่อยู่ไกล ไกลสุดไกล
ไกลจากกิเลสและความทุกข์ เราพยายาม
จะทำให้เหมือนอย่างท่าน

หักเสียดังวงกลมแห่งความอยาก

ที่นี้ข้อที่ ๒ ว่าเป็นผู้หัก ตัวหนังสือ
แปลว่าหัก เหมือนกับเราหักไม้ หักสิ่งที่
หักให้แตกหัก ให้ทำลายได้ พระอรหันต์
เป็นผู้หัก ข้อแรกหมายถึงวงล้อแห่งวิภูฏ-
สงสาร คือความอยากที่เป็นกิเลส หมายถึง
ถึงความอยากที่โง่เขลา ความอยากที่ไม่โง่
เขลานั้นไม่ใช่กิเลส ความอยากที่เป็นกิเลส
นั้นหมายถึงความอยากที่โง่เขลา ที่เรียก
ว่ากิเลส ตัณหา โลภะ เหล่านี้มันเป็นความ

อยากที่อยากด้วยอำนาจความโง่เขลา ถ้ามีสติปัญญารู้ว่าอะไรควรอยาก อยากแล้วมีประโยชน์อย่างไร ความอยากอย่างนี้ไม่ใช่กิเลส อย่าเอามาปนกัน

ที่นี้มนุษย์ธรรมดาสามัญไม่มีสติปัญญา มันก็อยากด้วยความเขลา อยากด้วยความไม่รู้จักสิ่งที่ตัวเองอยาก นี้เรียกว่ากิเลส อยากพออยากแล้วก็กระทำตามทีอยาก นี้ก็กระทำไปอย่างโง่เขลาอีกแหละ เพราะว่ามันอยากอย่างโง่เขลา ทำแล้วมันก็ได้ผลมา ผลนั้นมันก็ต้องเป็นผลอย่างโง่เขลาอีกเหมือนกัน มันก็ไม่ทำให้เกิดความสงบสุขได้ มันมีผลอย่างโง่เขลา มันก็ไม่หยุดอยาก มันย้อนมาให้กลับอยากกันใหม่ อยากลองดูอีก มันก็อยากอย่างโง่เขลาอีก มันก็ทำ

อย่างโง่เขลาอีก มันก็ได้ผลมาอย่างโง่เขลา
อีก แล้วมันก็ย้อนมาใหม่

*อยากอย่างโง่เขลาอีก ทำอย่างโง่
เขลาอีก ได้รับผลอย่างโง่เขลาอีก เป็น
วงกลมอันไม่รู้จักสิ้นสุด เพราะมันกลม
มันก็หมุนได้ แต่ถ้ามาทำลายเสียอย่าให้
มันกลม ให้มันหักเสีย มันก็หมุนไม่ได้ นี่
เรียกว่าหักเสียซึ่งวงกลมแห่งความอยาก
แห่งการกระทำ และแห่งผลของการกระทำ
อันโง่เขลา*

ท่านทั้งหลายตั้งแต่เกิดมาจนบัดนี้ ได้
สร้างวงกลมนี้ขึ้นมาทีละวง ลองคิดดู ได้สร้าง
วงกลมนี้ขึ้นมาทีละวง ขอให้ลองคิดดู ได้
สร้างวงกลมนี้ขึ้นมาทีละวงก็พันวง คนที่มัน
เก่งๆ วันเดียวมันสร้างได้ตั้งหลายสิบ หลาย

ร้อยวง มันก็ต้องหมუნอยู่ในวิฏฐสงสาร
คือวงกลมแห่งความทุกข์ มันออกไปไม่ได้
เพราะมันหักวงกลมนี้ไม่ได้

พระอรหันต์คือผู้ที่ทำลายความอยาก
อย่างโง่เขลาเสียได้ ไม่มีความอยากอย่างโง่
เขลา ก็ไม่มีการกระทำอย่างโง่เขลา ไม่ต้อง
รับผลของการกระทำอย่างโง่เขลา มันก็ไม่
กลม มันไม่กลม มันก็หมუნไม่ได้ เมื่อหมუნ
ไม่ได้มันก็หยุด จึงเรียกว่าพระอรหันต์ คือ
ผู้หักเสียซึ่งสังสารวัฏฏ์หรือสังสารจักร คือ
วงกลมแห่งการว้ายเวียน การวนเวียนหรือ
การว้ายเวียน เมื่อเรายังว้ายเวียนเป็นวงอยู่
ตกอยู่ในวงกลมก็เป็นคนธรรมดา เราอยาก
จะตามรอยพระอรหันต์ ด้วยการออกไป
เสียจากวงกลม คือการหักวงกลมนั้นเสีย

หุบให้แหลกลาญไป ไม่ให้มันเป็นวงกลม
ไม่ให้มันหมุนได้ นี่เรียกว่าเป็นการตามรอย
พระอรหันต์ ที่ว่าหักเสียซึ่งตัวตนหรือของ
ตนนั้น นี่คือการรู้สึกหมายมันด้วยความ
โง่เขลาอีกเหมือนกัน

จิตนี้มันคิดนึกได้ตามธรรมชาติของ
จิต พอมันรู้สึกอรร้อยขึ้นมา มันก็เกิดความ
รู้สึกขึ้นมาว่าตัวกู้อรร้อย พอมันเจ็บปวด
ขึ้นมา มันก็เกิดความรู้สึกว่าตัวกูเจ็บปวด
หรือมันจะเกิดความรู้สึกอะไรก็ตาม มัน
เกิดความรู้สึกติดตามมาว่าตัวกูทั้งนั้นคือ
ตัวตน แล้วมันก็เห็นแก่ตน มันก็ทำไปใน
ลักษณะที่เห็นแก่ตนโดยไม่ต้องคิดว่ามัน
ผิดหรือมันถูก ไม่ต้องคิดว่ามันดีหรือมัน
ชั่ว นี่มันก็เป็นการทำอันตรายแก่ทุกฝ่าย

ทำอันตรายตนเองด้วย ทำอันตรายเพื่อน
มนุษย์ด้วยกันด้วย เพราะมันเกิดตัวตนอัน
สูงเด่นขึ้นมา จะต้องหักมันเสีย จะต้องโค่น
มันเสีย คนธรรมดาโค่นไม่ได้เพราะว่ามัน
เป็นคนธรรมดานั่นเอง ไม่มีสติปัญญา มี
แต่ความโง่เขลา ความรู้สึกว่าตัวกู ว่าของกู
มันก็จัดมาก เป็นไปรุนแรงมาก ขอให้สังเกต
ดูให้ดี อันนี้เป็นต้นเหตุหรือว่าจะเรียกว่า
เป็นรากฐาน เป็นพื้นฐานของกิเลสก็ได้
ถ้าอย่าเกิดความรู้สึกเป็นตัวกูหรือเห็นแก่
ตัวแล้ว กิเลสก็ไม่อาจจะเกิดได้เหมือนกัน
เพราะฉะนั้นจึงทำลายเสีย หักเสีย โค่นเสีย
ซึ่งความรู้สึกยึดถือ มันหมายความว่าเป็นตัวกู

พระอรหันต์ท่านหักเสียได้ซึ่งเสาะแห่ง
ตัวกู ของกู มันเป็นเหมือนกับยกเสาะขึ้น
มา ยกเสาะตรงขึ้นมาให้สูงเด่นกว่าคนอื่น
เกิดความรู้สึกยกตนข่มผู้อื่น ถ้ามันสูงกว่า
ไม่ได้ มันก็อิจฉาวิษยาด้วยความมีตัวตน
อยู่นั่นเอง ถ้ามันพอเสมอๆ กัน มันก็คิด
จะทำลายผู้เสมอกันนั้นให้ต่ำลงไป นี่คือ
ความโหดร้ายของความยึดมั่นถือมั่น ว่า
ตัวกู ว่าของกู ฉะนั้นจะต้องโค่นมันเสีย
จะต้องหักมันเสีย อย่าให้มีความรู้สึกเป็น
ตัวกูของกูเหลืออยู่ ผู้ที่ทำได้แบบนี้เรียกว่า
พระอรหันต์

ผู้ที่เหมาะสมควรแก้คำว่ามนุษย์

ความหมายถัดไปอีก แปลว่า ผู้ควร
ผู้สมควร ผู้เหมาะสม เหมาะสมแก่อะไร
ที่แรกที่สุดก็ต้องเหมาะสมแก้คำว่ามนุษย์
เป็นแต่คนยังไม่ใช่มนุษย์ เพราะมันยังโง่
เพราะมันยังไม่กระทำอย่างถูกต้อง ต่อเมื่อ
มีจิตใจสูงเป็นมนุษย์ จึงจะมีการกระทำ
อย่างถูกต้อง

มนุษย์แปลว่าเป็นผู้มีจิตใจสูง สูงคือมัน
อยู่เหนือความโง่ มันอยู่เหนือความผิด มัน
อยู่เหนือความทุกข์ ผู้ที่ทำได้เช่นนั้นเรียก
ว่าเป็นมนุษย์ คือมีจิตใจสูง พระอรหันต์
ท่านเป็นแล้ว เพราะทำได้เช่นนั้น จึงเรียก
ว่าเป็นพระอรหันต์ ก็เลยเรียกว่าผู้สมควร
สมควรแก้ความเป็นมนุษย์ เรียกง่าย ๆ ก็ว่า

ควรจะเรียกว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ มนุษย์นอก
นั้นยังไม่สมบูรณ์ เป็นคนที่ยังมิใช่คน

อยากจะเล่านิทานตลกที่เล่าสืบๆ
กันมาสักเรื่องหนึ่งว่า โสเครติส เขาเป็น
ปรมาจารย์แห่งชาวกรีก ในประเทศกรีก
ราวๆ สองพันปีมาแล้ว โสเครติสคนนี้
เขาจุดได้ จุดคบเพลิง เทียวส่องไปตามถนน
กลางวันแสบๆ ชาวบ้านเขาถามว่า

“คุณพ่อจุดได้ส่องหาอะไร”

โสเครติสเขาตอบว่า “ส่องหาคนโง่”
ประชาชนทั้งหลายก็ถามว่า “อ้าว,
แล้วพวกเราไม่ใช่คนหรือ”

โสเครติสเขาบอกว่า “ไม่ ไม่ ท่านทั้ง
หลายยังไม่ใช่คนในความหมายของฉัน”

นั่นนะลองคิดดูเถอะ เป็นคนยังไม่ใช่
มนุษย์นั่น เอาละถ้าว่าโสเครติส เขาเกิดมา
เดี๋ยวนี้ มาสองหาคนในบ้านเรา นี้ จะพบคน
สักกี่คน ก็ยังสงสัยอยู่ ใครเป็นได้แต่เพียง
คน ใครเป็นได้ถึงมนุษย์ มันก็ต้องรู้เอาเอง
แหละ คนอื่นคงจะรู้ไม่ได้

ฉะนั้นช่วยจำนิทานเรื่องนี้ไว้ มันเป็นเรื่อง
เรื่องที่เล่ากันมาอย่างนี้ มันคงจะเป็นเรื่อง
จริงอยู่บ้างมันจึงได้เล่ากันสืบๆ กันมา ว่า
บางคนนั้นยังไม่เป็นคน บางทีเราก็ด่าเพื่อน
ฝูงว่าไม่ใช่คน มึงไม่ใช่คน นี่ก็แสดงว่าเราไม่
ยอมรับความเป็นคนของคนเหล่านั้น

ฉะนั้นระวังให้ดีนะ ถ้ายังไม่เป็นคนละ
ก็ ยังไม่เป็นที่ แม้แต่จะเป็นลูกศิษย์ของ
พระอรหันต์ก็ยังไม่ได้ พระอรหันต์ท่าน

เป็นมนุษย์ เรายังไม่เป็นแม่แต่เพียงคน ก็
ไม่เป็นลูกศิษย์ของพระอรหันต์ได้ ขอให้
ช่วยกันทำให้จิตใจมันสูงๆ สูงจากความโง่
ความหลง ความที่เป็นกิเลสทุกๆ อย่างนั้น
แหละให้มันขึ้นมาเสีย อย่างจมลงไปเป็นกิเลส
นี่เรียกว่าจิตใจสูงและก็เป็นมนุษย์ หหมด
กิเลสก็คือเป็นมนุษย์นะ เพราะไม่มีอะไร
จะมาท่วมทับจิตใจ เตี้ยวนี้มีอะไรมาท่วม
ทับจิตใจให้จมลงไป จมลงไปเหมือนกับ
จมโคลน จิตใจอย่างนี้ไม่สูง เมื่อไม่มีอะไร
ท่วมทับหรือท่วมทับไม่ได้ เรียกว่าจิตใจสูง
ก็เรียกว่ามนุษย์

พระอรหันต์ควรแก่ความเป็นมนุษย์
เป็นผู้สมควรแก่ความเป็นมนุษย์ เป็นผู้
สมควรแก่ความหมายของคำว่ามนุษย์ เรา

จงมาตามรอยพระอรหันต์ด้วยการทำตน
ให้สมควรแก่คำวามนุษย์หรือเป็นมนุษย์

ทีนี้ควรอีกอย่างหนึ่ง ก็เรียกว่าควรแก้
ปัจจัยของที่เขานำมาบูชา ปัจจัยคือสิ่งของ
เครื่องช่วยให้รอดชีวิตอยู่ได้ จะเป็นอาหาร
ก็ได้ เป็นเครื่องนุ่งห่มก็ได้ เป็นที่อยู่อาศัย
ก็ได้ เป็นเครื่องบำบัดโรคร้ายไข้เจ็บก็ได้
เหล่านี้เรียกว่าปัจจัยทั้งนั้น แต่ว่าคนโดย
มากเข้าใจผิด คิดว่าปัจจัยนั้นคือเงิน คำว่า
ปัจจัยนั้นไม่ใช่เงิน ตามภาษาบาลีเขาไม่ได้
หมายถึงเงิน แต่เดี๋ยวนี้เขาใช้เงินเป็นเครื่อง
ซื้อหาปัจจัยเหล่านี้โดยสะดวก ก็เลยเข้าใจ
ผิด เข้าใจว่าเงินคือปัจจัย

ฉะนั้นก็เข้าใจเสียใหม่ว่าปัจจัยนั้นคือ
เครื่องช่วยบำรุงให้ชีวิตรอดอยู่ได้ พระ
อรหันต์ก็ได้รับการบำรุงด้วยปัจจัย ทีนี้ก็มี
ปัญหาว่าท่านทำอะไร สมควรกันไหมที่จะ
ได้รับปัจจัย พิจารณาดูแล้วก็ว่าเกินเสียอีก
เกินสมควรเสียอีก เพราะว่าท่านเป็นผู้ที่ดับ
ความทุกข์ได้ เป็นผู้ตัดปัญหาได้ แล้วก็ช่วย
ให้มนุษย์ทุกคนตัดปัญหาได้ ดับความทุกข์
ได้ เป็นตัวอย่างเครื่องพิสูจน์ได้ว่า ระบบ
การดับทุกข์นี้เป็นของทำได้ ไม่ใช่เป็นของ
เหลือวิสัยเลย คนทั้งหลายก็พากันทำตาม
และดับทุกข์ได้

เพราะฉะนั้น พระอรหันต์จึงเป็นผู้
สมควรแก่ปัจจัยที่เขานำมาบูชา ถ้าจะเข้าใจ
กันอย่างๆ ก็ลองนึกดู เหลือบตาดูว่า คนบาง

คนนี้ มันทำอะไรได้ผลไม่คุ้มค่าข้าวสุก เช่น
ทำงานเอาเงินเดือนของเขาตั้งพันตั้งหมื่นนี้
ทำงานไม่คุ้มค่าเงินเดือน เป็นข้าราชการ
ก็ได้ ไม่เกรงใจหรือหลุดได้ทั้งนั้นแหละ
ใครทำงานเอาเงินเดือนของเขาหลายๆ แล้ว
ทำงานไม่คุ้มค่าเงินเดือน นี่คือเรียกว่าผู้ไม่
ควร ไม่ควรแก้ปัจจัยที่เขาบูชา

ฉะนั้นขอให้ทุกคนทำอะไรๆ ในชีวิต
นี้ให้คุ้มค่าข้าวสุก คุ้มค่าเงินเดือน คุ้มค่า
ปัจจัยที่รับของเขามา แมวตัวหนึ่งกินข้าว
วันละ ๒ จาน แต่ก็จับหนูได้หลายตัวนะ
แมวนะจับหนูได้หลายตัว มันกินค่าข้าวสุก
๒ จานนั้น เพราะฉะนั้นอย่าให้มันละอาย
แมวไว้ว พวกที่มีเงินเดือนทั้งหลาย ทำงาน
ให้คุ้มค่าเงินเดือนกันสักหน่อย

ที่นี้มาพูดถึงพระอรหันต์แล้ว มันเกิน
ค่าเงินเดือน ไม่รู้จักเท่า พันเท่า มันเกินค่า
เงินเดือน วันละบาตรเท่านั้นแหละ พระ
อรหันต์นะ เงินเดือนพระอรหันต์วันละ
บาตรเท่านั้น บาตรที่ถือไปขอทานเท่านั้น
เงินเดือนวันละบาตร ท่านก็ทำงานคุ้มค่า
โหยย, เหลือจะกล่าว ทำงานเป็นประโยชน์
แก่มนุษย์ เป็นหมื่น เป็นแสน เป็นล้าน
เป็นโกฏิ

ฉะนั้นจึงได้นามว่าพระอรหันต์ เป็นผู้
ควรแก่ปัจจัยที่เขานำมาบูชา ช่วยจำไว้ ช่วย
ทำตามรอยพระอรหันต์กันทุกคน ว่าให้ทำ
อะไรอย่างน้อยให้คุ้มค่าข้าวสุก ให้คุ้มค่า
เงินเดือน ถ้าว่ากลัวว่ามันจะไม่คุ้มค่าเงิน

เดือน ก็อย่าไปรับเงินเดือนให้มันมากสิ ลด
เงินเดือนตัวเองเสียบ้างสิ มันจะได้รอดจาก
ความผิดในข้อนี้

พระอรหันต์จะไม่สงวนอะไรไว้เป็น ความลับเพื่อประโยชน์แก่ตน

ที่นี้ความหมายสุดท้าย พระอรหันต์
คือผู้ไม่ถือลับ ไม่มีความลับ ไม่มีสิ่งที่ถือลับ
ซ่อนเร้น คนธรรมดาสามัญมีเรื่องอะไรบ้าง
บางเรื่องเป็นความลับบอกคนอื่นไม่ได้ นี่คน
ธรรมดาเขาเป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นพระอรหันต์
แล้วมันไม่มีเหลืออยู่ ท่านไม่มีความลับ ไม่มี
ความชั่วที่จะต้องปกปิด และให้คนอื่นช่วย
ปกปิด

ที่นี้คนธรรมดาแม้มีความลับมีความ
ชั่ว ตัวเองก็ปกปิด แล้ววานญาติพี่น้อง
มิตรสหายให้ต้องช่วยกันปกปิด นี่มันไกล
จากความเป็นพระอรหันต์ พระพุทธเจ้า
ท่านทรงทำทนาย ข้อนี้มีปรากฏอยู่เป็น
พุทธภาษิตว่า “พวกเธอไม่ต้องช่วยปกปิด
ไม่ต้องช่วยฉ้อปกปิด ไม่ต้องช่วยแฉดล้อม
คุ้มครองป้องกันฉ้อ” พระพุทธเจ้าท่านทรง
ทำทนายอย่างนี้ ว่าสาวกทั้งหลายอย่ามาทำ
อะไรในลักษณะช่วยปกปิด ช่วยป้องกัน
ความลับ หรือว่าช่วยคุ้มครอง ช่วยชนิดที่ว่า
ต้องมีคนอื่นช่วย เพราะท่านไม่มีความลับ
ความลับมันขึ้นอยู่กับกิเลส ถ้าไม่มีกิเลส
ก็ไม่มีทางที่จะทำความชั่ว หรือความลับ
ที่จะต้องปกปิด

นี่เรียกว่าท่านไม่มีความลับ และท่านก็ไม่มีสิ่งซึ่งลึกลับ ท่านเปิดเผยให้ดูได้ทุกอย่าง ทุกอย่าง ถ้าใครสงสัยอะไรก็มาดู มาตรวจดู ทำทายเป็นมาตรวจดู มันไม่มีอะไรซ่อนเร้น ไม่มีอะไรที่เป็นสิ่งลึกลับ แล้วท่านก็มีได้อยู่ลับนะ ตรงนี้จึงฟังให้ดี ว่าท่านมีได้อยู่อย่างลึกลับจนใครเข้าใจท่านไม่ได้ คือว่าท่านมีลักษณะการเป็นอยู่ที่คนอาจจะเข้าใจท่านได้ว่าเป็นอย่างไรๆ ไม่ใช่ลึกลับจนคนอื่นเขาเข้าใจไม่ได้

ฉะนั้นบางคนหรือพวกเราบางคนนี้อาจจะคิดว่าพระพุทธเจ้ามีอะไรลึกลับที่เราเข้าใจไม่ได้ ก็เลยพาลหาเรื่องที่จะไม่ทำตามอย่างพระพุทธเจ้า ขอยืนยันว่าพระพุทธองค์ตรัสไว้เองว่าไม่มีเรื่องลึกลับ

อาการการกระทำไม่ลืกลับ เนื้อตัวไม่ลืกลับ
ความเป็นพระพุทเจ้าไม่ลืกลับ คนอาจจะ
เข้าใจได้ และมองเห็นได้ แล้วพระองค์ก็ไม่
ได้ทรงหวงอะไรไว้เป็นความลับ คนสมัย
นี้เต็มไปด้วยการหวงความลับ อย่างคิด
ระเบิดปรมาณูได้นี้ หวง ไม่ให้ใครรู้ หวง
เป็นความลับ หรือคิดอะไรได้แปลกๆ ก็
หวงไว้เป็นความลับ อาการอย่างนี้ไม่มีแก่
พระอรหันต์

พระอรหันต์จะไม่สงวนอะไรไว้เป็น
ความลับเพื่อประโยชน์แก่ตน หวงไว้เป็น
วิชาเฉพาะของเรา จะหากินคนเดียวอย่าง
นี้ ไม่มี ฉะนั้นท่านไม่ได้อยู่อย่างลืกลับจน
เราเข้าใจไม่ได้ ท่านอยู่อย่างเปิดเผยจน
ใครๆ มองออก มองออกว่าท่านเป็นอย่างไร

ท่านทำอย่างไร เราจะเอาตัวอย่างท่านได้
อย่างไร นี่ท่านไม่มีความลึกลับ ไม่ได้เป็น
อยู่อย่างลึกลับ ไม่ได้ซ่อนอะไรไว้เป็นความ
ลับ จึงถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

คำว่า *อะระหัง* เราชอบแปลกันว่า
บริสุทธิ์ หมดจดจากกิเลส เครื่องเศร้า
หมองทั้งหลาย มันก็หมายถึงข้อนี้แหละ
พระพุทธรเจ้าเป็นพระอรหันต์บริสุทธิ์
หมดจดจากกิเลส เครื่องเศร้าหมองทั้ง
หลาย ก็แปลว่าบริสุทธิ์ เพราะไม่มีความชั่ว
หรือความลับที่ต้องปกปิด

เอาละเป็นอันว่าเรารู้จักพระอรหันต์
ใน ๔ ความหมายนี้ ก็พอแล้วกรรมัง หรือ
อาจจะมากเกินไปสำหรับผู้ที่จะปฏิบัติตาม
อยู่แล้ว และ ๔ ข้อนี้ มันก็รวบรวมข้ออื่นๆ

ไว้ได้หมด แม้ว่าจะไม่นำมากกล่าว จึงขอสรุป
ความว่า

ท่านเป็นผู้ไกล ไกลจากข้าศึกคือ
ความทุกข์

ท่านเป็นผู้หัก หักวงกลมแห่งความ
ทุกข์

ท่านเป็นผู้สมควรแก่ความเป็นมนุษย์
และที่ท่านเป็นผู้ไม่มีความลับ ไม่มี
ภาวะอันลึกลับ

ดูให้ดี ไม่มีอะไรเหลือไว้สำหรับจะ
รังเกียจท่าน จะระแวงท่าน มันมีแต่หน้า
เคารพ บูชา ควรจะถือเอาเป็นตัวอย่าง

วันแห่งพระอรหันต์

วันนี้เป็นวันมาฆปุณณมี เราสมมติกัน
ขึ้นไว้ ยกขึ้นไว้เป็นวันพระอรหันต์ เป็นวัน
ที่ระลึกแก่พระอรหันต์ จึงทำอะไรทุกอย่าง
ทุกประการในวันนี้ เพื่อเป็นเครื่องบูชาคุณ
ของพระอรหันต์ ทั้งฆราวาสทั้งบรรพชิต มี
ความมุ่งหมายตรงกัน ชักชวนกันมาประชุม
อยู่ในสถานที่นี้ เพื่อทำกาย วาจา ใจ สาม
อย่างนี้ ให้เป็นเครื่องบูชาพระคุณของ
พระอรหันต์ และยังมาเลือกสถานที่เช่นนี้
ซึ่งมันคล้ายๆ กับสถานที่ซึ่งพระอรหันต์
ทั้งหลาย ท่านพอใจ ท่านนิยมเป็นอยู่กัน
เป็นการใกล้ชิดกับธรรมชาติ

สถานที่ที่เรากำลังนั่งอยู่นี้ เป็นที่ซึ่งเคย
เป็นพระเจดีย์องค์ใหญ่ในสมัยซึ่งเชื่อกันว่า
สมัยศรีวิชัย พ้นกว่าปีมาแล้ว ดินแดนภาค
ใต้นี้เรียกว่าอาณาจักรศรีวิชัย รุ่งเรืองด้วย
พระศาสนาเป็นอันมาก ประชาชนมีธรรมะ
มีศาสนาอยู่ในเนื้อในตัว จนมีวัฒนธรรมสูง
มีความเป็นสุภาพบุรุษ มีความเป็นมนุษย์ที่
ดี อยู่ในเลือดเนื้อ สืบเชื่อกันมา แล้วมันก็
ค่อยร่อยหรอไปๆ ตามความเจริญแผนใหม่
จนเกิดเป็นปัญหายุ่งยากลำบาก ทำลาย
ความเป็นมนุษย์ ไม่ให้นำดูเสียแล้ว

ฉะนั้นมาช่วยกันเถิด มาช่วยกันอีกที
ดึงกลับมา จะดึงตัวเองกลับไปก็ได้ หรือ
ดึงธรรมะกลับมาก็ได้แล้วแต่จะชอบพูด
อย่างไร ดึงตัวเองกลับไปสู่สมัยที่เขาเคย

เจริญรุ่งเรืองด้วยธรรมะก็ได้ หรือว่าตั้ง
ธรรมะในสมัยที่เคยมีมาแต่กาลก่อนแล้ว
สูญหายไปนั้นกลับมาหาพวกเราที่นี่อีกก็ได้
อาตมาขอบใช้ว่าตั้งกลับมา จึงพูดว่าขอ
ให้ศีลธรรมกลับมา ขอให้ศีลธรรมกลับมา
พูดที่วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓๖ ครั้งแล้ว ว่าธรรมะกลับมา ศีลธรรม
กลับมานี้ ๓๖ ครั้งแล้วทางวิทยุ จนเข่า
บ้ำแล้ว พูดเพื่อไปคนเดียว แต่ก็ยังไม่หยุด
ยังจะพูดอีกต่อไป วันนี้ก็พูด ที่นี้ก็พูด แล้ว
ก็จะพูดต่อไปอีก ไม่มีที่สิ้นสุด ว่าขอให้ศีล-
ธรรมกลับมา เมืองนี้ ดินแดนนี้เคยมีศีล-
ธรรมปรากฏให้เห็นอยู่ทั้งทางวัตถุ เช่นองค์
พระบรมธาตุ เป็นต้น

เห็นอยู่ทางการกระทำเป็นขนบธรรมเนียม
นิยมประเพณีที่ดีที่งาม คนมีศีล มีสัตย์
เมตตา กรุณา ก็เห็นๆ กันอยู่ จนกระทั่งว่า
บทกล่อมลูกให้นอนก็เป็นเรื่องพระนิพพาน

นี่ใครที่มาที่วัดนี้ ขอร้องให้ช่วยไปดู
พิจารณาดู สระใหญ่อยู่ทางทิศใต้ กลางสระ
นั้นมีต้นมะพร้าวอยู่ต้นหนึ่ง ต้นมะพร้าว
นั้นเป็นสัญลักษณ์ของพระนิพพาน อยู่
กลางน้ำซึ่งหมายถึงวิมุตตสังสาร มะพร้าว
นาฬิกา อยู่กลางทะเลซึ่งคือน้ำ น้ำเป็น
ทะเลซึ่งคือน้ำ คือดี-ชั่ว บุญ-บาป สุข-ทุกข์ ได้-
เสีย แพ้-ชนะ รวย-จน อะไรก็ตาม เป็นคู่ๆ
คู่ๆ นั้นเรียกว่าทะเลซึ่งคือน้ำ ส่วนพระนิพพาน
นั้นไม่เกี่ยวข้องกับคู่ๆ คู่ๆ เหล่านี้เลย สูง
เด่นออกไปเลย นี่เรียกว่าพระนิพพาน ไม่

มาเกี่ยวข้องกันอยู่กับเรื่องบุญๆ บาปๆ สุขๆ ทุกข์ๆ แพ้ๆ ชนะ ได้ๆ เสียๆ ไม่มาเกี่ยวข้องอยู่กับสิ่งเหล่านี้

นี่ประชาชนรู้ธรรมะสูง จนพอใจภาวะพระนิพพาน และหนักขึ้นไปอีก ก็เอามาทำเป็นบทกล่อมลูกให้นอน มันกะว่าจะกล่อมลูกอ่อนนี้ให้รู้จักพระนิพพานมาตั้งแต่แรก สឹมตาทีเดียว กล่อมลูกให้นอนด้วยข้อความเกี่ยวกับพระนิพพาน มันเหมือนกับว่าจะมอบหมายเรื่องของพระนิพพานให้ลูกเด็กๆ ตั้งแต่เริ่มสឹมตาขึ้นมาในโลกนี้ทีเดียว ก็ขอให้มองเห็นความที่เคยเจริญรุ่งเรืองด้วยศีลธรรม นี่ก็ค่อยๆ หายไปตามความเจริญสมัยใหม่ จนวุ่นวาย จนจะวินาศกันอยู่ทั้งโลกแล้ว ขอหวังให้ศีลธรรมนี้กลับมา แล้ว

เรานี่ต้องช่วยกัน คือตามรอยพระอรหันต์

ถ้าเราทุกคนช่วยกันตามรอยพระ
อรหันต์ ความเป็นสูงส่งที่น่าพอใจก็จะ
กลับมา คือจะอยู่กันอย่างเย็นอก เย็นใจ
เป็นพระนิพพาน

ขอให้ท่านทั้งหลายมีความแจ่มแจ้งใน
ข้อเท็จจริงอันนี้ แล้วมีจิตใจ ปลาบปลื้มปีติ
ยินดี ในการที่จะบูชาคุณของพระอรหันต์
ในการที่จะอุทิศทุกอย่างทุกประการ บูชา
คุณของพระอรหันต์ เพื่อย้อมจิตใจของ
เราให้สมัครยินดีในการที่จะทำตามรอย
ของท่าน จะเดินตามรอยของพระอรหันต์
เราจะกระทำทางกายตามร่องรอยของ
พระอรหันต์ เราจะพูดจาทางปากตาม

ร่องรอยของพระอรหันต์ เราจะคิดนึกด้วย
จิตด้วยใจตามร่องรอยของพระอรหันต์
เรียกว่าด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ขอให้
เป็นไปในร่องรอยของพระอรหันต์

เดี๋ยวนี้เราบูชาด้วยเร็วแรง อุตส่าห์
มาจากที่ไกลเหน็ดเหนื่อยเสียค่ารถค่าเรือ
อันนี้ก็บูชาพระอรหันต์ เรายังทำพิธี
ประกอบพิธีด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยกายก็
บูชา ด้วยวาจาก็ออกวาจาออกมาเป็นการ
ยอมรับ สมองพระคุณของพระอรหันต์ และ
ด้วยจิตใจของเราก็เป็นอย่างนั้นด้วย มีจิตใจ
สำนึกในพระคุณของพระอรหันต์ เราก็เรียก
ว่าบูชาครบทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ และทั้ง
อื่นๆ ด้วย

คือด้วยทรัพย์สินสมบัติ ด้วยการประพฤติ
กระทำ เวลาอะไรต่างๆ เอามาใช้บูชาคุณ
ของพระอรหันต์ ในบ่ายวันนี้ ในสถานที่นี้
มีธรรมชาติอันเก่าแก่เป็นเครื่องจรรโลงใจ
ช่วยชูจิตใจให้มีความกล้าหาญ ให้มีความ
เชื่อที่เพียงพอว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องและ
ควรกระทำอย่างยิ่ง

อาตมาจึงขอร้องให้ท่านทั้งหลายได้
เตรียมจิตใจให้พร้อมให้เหมาะสมที่จะทำ
พิธีมาฆบูชา คือขอให้ท่านทั้งหลายทำความ
เข้าใจในข้อเท็จจริงดังที่กล่าวมาแล้วนี้ไว้ใน
จิตใจ ก็จะมีจิตใจพอใจกล้าหาญ ในการที่
จะประกอบพิธีมาฆบูชา ซึ่งเราจะได้ทำต่อ
ไป จะมีความเข้าใจนี้แจ่มแจ้งอยู่ตลอดเวลา
ที่เรากระทำ ขอให้เตรียมจิตใจให้พร้อมที่

จะทำพิธีมาฆบูชาด้วยกันจงทุกๆ คนเถิด
ธรรมเทศนาแสดงไปเพื่อการเตรียม
จิตใจ ให้เหมาะสมแก่การทำพิธีมาฆบูชา
ก็สมควรแก่เวลาแล้ว อาตมาขอยุติธรรม
เทศนานี้ไว้แต่เพียงเท่านี้ เพื่อจะได้ประกอบ
พิธีมาฆบูชาสืบต่อไป

เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

รายชื่อหนังสือธรรมะเล่มน้อย

๑๒ เล่ม เมื่อปี ๒๕๕๓ ประกอบด้วย

๑. ความสุขปีใหม่...กึ่งให้ดีกว่าปีเก่า
๒. เป้าหมายชีวิตและสังคม
๓. อุดมคติของโพธิสัตว์
๔. ยอดแห่งความสุข
๕. การเป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง
๖. วิปัสสนาระบบลัดสั้นสำหรับประชาชนทั่วไป
๗. ทำบุญ ๓ แบบ
๘. แม่คือผู้สร้างโลก
๙. บุตรที่ประเสริฐที่สุด
๑๐. การดำรงจิตไว้อย่างถูกต้อง
๑๑. ทุกอย่างเป็นเช่นนั้นเอง
๑๒. ดอกสร้อยแสดงธรรม ๒๔ ฉากของชีวิต

๑๒ เล่ม เมื่อปี ๒๕๕๔ ประกอบด้วย

๑. ชีวิตใหม่เมื่อปีใหม่
๒. ความรักผู้อื่น
๓. โลกบ้าหรือธรรมะบ้า
๔. การชนะโลก
๕. อริยมรรคมีองค์แปด
๖. การศึกษาและการรับปริญญาในพระพุทธศาสนา
๗. วิธีทำสมาธิเบื้องต้น
๘. สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพ
๙. อิศราภาพหรือเสรีภาพในทางธรรม
๑๐. การเมืองเรื่องศีลธรรม
๑๑. ปัญญาดีกว่าศาสตราวุธ
๑๒. ผู้ทรงเปิดให้สัตว์โลกเห็นทั่วกันหมด

๑๒ เล่ม สำหรับปี ๒๕๕๕ ประกอบด้วย

๑. การมีอายุครบรอบปี...เป็นเช่นนั้นเอง
๒. สิ่งที่เป็นคู่ชีวิต
๓. มาฆบูชา วันนี้เป็นการกระทำเพื่อบูชาพระอรหันต์
๔. ความถูกต้องของการศึกษา
๕. ความหมายและคุณค่าของคำว่า "ลืออายุ"
๖. การทำงานนั้นคือการปฏิบัติธรรม
๗. เศรษฐศาสตร์ของชาวพุทธ
๘. พระธรรมในทุกแห่งทุกมุม
๙. มีอชวาทำบุญอย่าให้มีอชวายรู้
๑๐. ปวารณา คือเครื่องหมายแห่งคนดี
๑๑. ประโยชน์ของความกตัญญู
๑๒. ภูมิต่าง ๆ และแนวครองชีวิต

กสิกรรม ฉบับพิเศษ
พระพรหม อริรักษ์

BIA BOOK Club

สวนโมกข์กรุงเทพ

บริการ
จัดส่งหนังสือ
ทางไปรษณีย์
ทั่วประเทศ

[email bookclub@bia.or.th](mailto:bookclub@bia.or.th) • facebook.com/bookclub.bia

facebook.com/buddhadasaarchives

สอบถาม ฦกภัทร เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.

โทรศัพท์ ๐.๒๙๓๖.๒๘๐๐ ต่อ ๗๑๐๘ • โทรสาร ๐.๒๙๓๖ ๒๙๐๐

กิจกรรมของสวนโมกข์กรุงเทพ

การบริหารงานทางธรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมในธรรมในหลากหลายลักษณะ อาทิ ทำเอง ร่วมมือกันทำ และธรรมภาคีทำให้ ทำขึ้นภายในและภายนอกทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำและทำเป็นครั้งคราว โดยกิจกรรมบางส่วนที่เกิดขึ้นภายในประกอบด้วย ดังนี้

การเจริญสติภาวนา : สวดมนต์ทำวัตรและเจริญจิตตภาวนา ทุกวัน เวลา ๑๗.๓๐ - ๑๘.๓๐ น. • สมาธิภาวนา ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. • อานาปานสติภาวนากับพุทธทาสภิกขุ โดยกลุ่มอยู่เย็นเป็นประโยชน์ ทุกวันพุธ, พุธที่สิบตี เวลา ๑๗.๐๐ - ๑๘.๓๐ น. • เจริญสติแบบเคลื่อนไหว ทุกวันเสาร์, อาทิตย์ สัปดาห์ที่ ๒ ของเดือน เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๗.๐๐ น. • วันแห่งสติกับชาวคณะหมู่บ้านพลัมประเทศไทย ทุกวันเสาร์ สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือน เวลา ๐๗.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.

การบริหารเพื่อจิตตภาวนา : โยคะในสวนธรรม โดยสถาบันโยคะวิชาการ • โยคะภาวนากับชีวีตสิกขา โดยครูดล เครือข่ายชีวีตสิกขา • อานาปานสติกับไทเก็ก โดยคณะครูสุพล โล่ห์ชิตกุล • สมหายใจ ดนตรีชีวีต โดย อ.ดุขฎิ พนมยงค์

อบรมเพื่อพัฒนาชีวิต : สวนโมกข์เสวนา • เพลินธรรม นำชม • ธรรมนิทรรศการ เป็นต้น

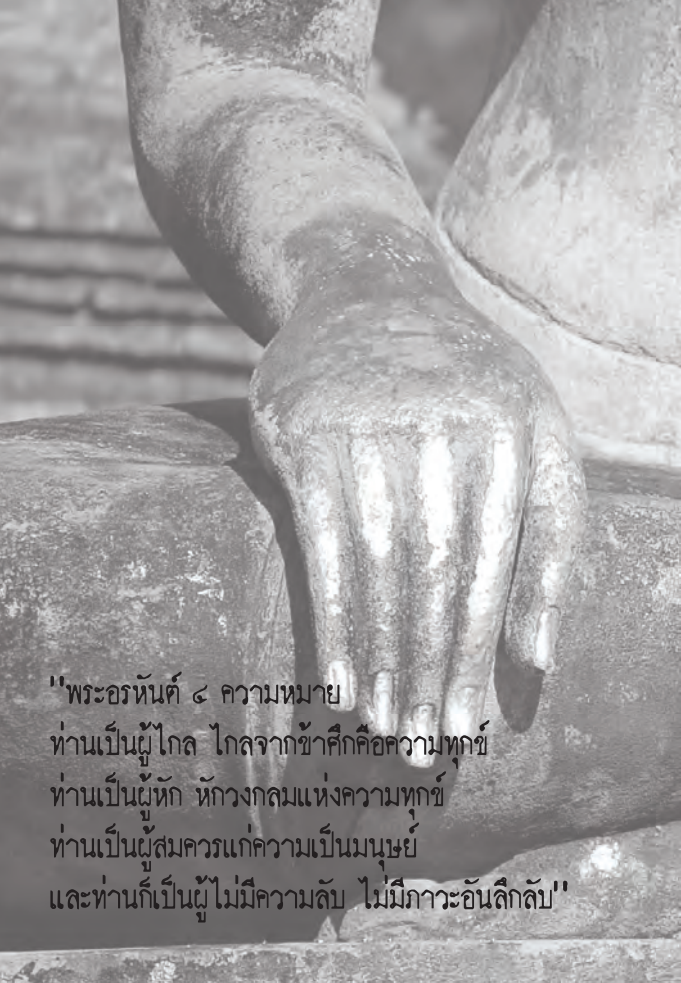
สาระธรรมบันเทิง : ดูหนังหาแก่นธรรม ทุกวันอาทิตย์ที่ ๔ ของเดือน เวลา ๑๗.๐๐ น. • เพลินเพลงในสวนธรรม

ธรรมะใกล้มือ

- สมัครรับ SMS ข้อธรรมฟรี เฉพาะเครือข่าย AIS
กด *455233300 แล้วกดโทรออก
- ธรรมะ “Twitter” ที่ www.twitter.com/buddhadasa
- ธรรมะดีดี (D³) รับ “ข้อธรรม” และ “เสียงธรรม”
www.facebook.com/buddhadasaarchives
www.facebook.com/bookclub.bia
www.dhamma4u.com
www.bia.or.th
www.life-brary.com
- แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน ทั้ง iOS และ Android
  - BIA Dhamma eTravel : เที่ยวทั่วไทยให้ถึงธรรม
เปิดพื้นที่ธรรมในหัวใจสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมมือใหม่
  - BIA Meditation : สงบจิต พินิจ ภาวนา
สัมผัสสมาธิกับการดับเสียงธรรมชาติ

ธรรมะในสวน ตักบาตรเดือนเกิด

- ทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน ที่สวนโมกข์กรุงเทพ
- บูชาพระรัตนตรัย รับศีล และฟังธรรม ตักบาตรแบบครั้ง
พุทธกาล แล้วร่วมกรวดน้ำแผ่เมตตา ร่วมกินข้าวกันบาตร
- เจริญสติภาวนา และกิจกรรมมหรสพเพื่อปัญญา

"พระอรหันต์ ๔ ความหมาย
ท่านเป็นผู้ไกล ไกลจากข้าศึกคือความทุกข์
ท่านเป็นผู้หัก หักวงกลมแห่งความทุกข์
ท่านเป็นผู้สมควรแก่ความเป็นมนุษย์
และท่านก็เป็นผู้ไม่มีความลับ ไม่มีภาวะอันลึกลับ"